

Atvaizdai - neregimos tikrovės atvėrimas pojūčiams

Pranašo Ezekielio regėjimas.

Viešpaties vežimas.

Pakėliau akis, ir štai iš šiaurės, pašvaistės apsuptas, su žaibuojančia ugnimi, artėjo viesulas, didžiulis debesis, kurio viduryje iš ugnies šerdies spindėjo lyg gintaras. Jos viduryje rodėsi esą lyg keturi gyvūnai: jie turėjo žmogaus išvaizdą, bet kiekvienas jų su keturiais veidais ir kiekvienas jų su keturiais sparnais.[...] Jų veidai atrodė šitaip: visi keturi turėjo žmogaus veidą {iš priekio}, visi keturi turėjo liūto veidą dešinėje, visi keturi turėjo jaučio veidą kairėje ir visi keturi turėjo aro veidą {iš užpakalio}. Tokie buvo jų veidai. Kiekvienas gyvūnas turėjo du sparnus taip išskleistus aukštyn, kad jie lietė kaimyno sparnus, o kiti du sparnai dengė jų kūnus. (Ez 1, 4-11)

Apie ikonostasą plačiau skaityti

<http://www.polia.info/Ikona/Ikonostazas.htm>

Ikonų simbolinė kalba ir stilistikos ypatumai:

1. Vaizdo sąlygiškumas

Vaizduojamas ne tiek pats daiktas, kiek jo idėja; viskas pajungta vidinės prasmės atskleidimui. Iš čia ir „deformavimas“, prailgintos figūrų proporcijos – idėja perkeisto kūno, gyvenančio Dievo plotmėje. Ikonoje nėra kūniškumo jėgos, kurią galime išvysti kad ir Rubenso kūrinuose.

P.P. Rubensas. Šventoji Cecilija

Galima stebėti, kaip vaizduojami drabužiai kanoninėse ikonose: vietoje minkštų, lanksčių audinių klosčių linijų – grubūs, grafiniai lūžiai, kurie savitai kontrastuoja su švelnia veidų tapyba. Tačiau klosčių linijos ne chaotiškos, jos harmonizuoja su visa ikonos kompozicija. Taip pateikiant atvaizdą pabrėžiama žmogaus pašventimo/išskyrimo iš jį supančių fizinių daiktų idėja.

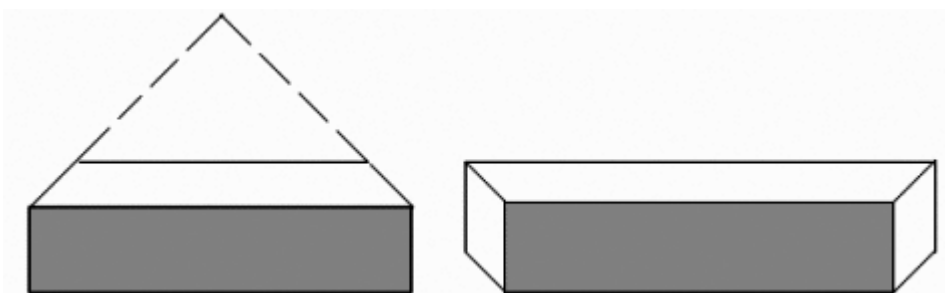

Ikonos ir europietiško paveikslo fragmentai

2. Perspektyva

Ikonografijos perspektyva yra visai kitokia, nei natūrali optinė perspektyva, kur visos linijos subėga į horizonte esantį tašką.

Ikonos perspektyva yra atvirkštinė, nes tolیمasis taškas (horizontas) nėra už objekto (kaip tai yra normaliai), bet yra prieš objektą (t.y. tai esi tu, kuris žiūri). Visi vaizdai sueina ne į vidų, bet į išorę – sueina į tave. Tu esi ikonos horizontas.

Kairėje - mums įprasta perspektyva (ištobulinta Renesanso laikais) , dešinėje - ikonografinė perspektyva

Pavyzdys, paaiškinantis atvirkštinę perspektyvą: žiūrėti į geležinkelio bėgius sueinančius tolumoje ir pabandyti tą vaizdą apversti, kad bėgiai sueitų į tave.

Teologiškai pagrindinis, pirmasis asmuo yra tas, kuris yra ikonoje ir žiūri į tave, o tu esi – antrasis, į kurį sueidami daiktai mažėja. Kuo toliau nuo tavęs yra daiktas, tuo jis didesnis. Todėl tiek knyga, tiek architektūra iš pirmo žvilgsnio atrodo labai keistai.

Ikonografijoje egzistuoja dar viena perspektyva – asmens dydis pagal svarbą. Jei asmuo vaizduojamas mažiukas, nereiškia, kad jis yra toli – tiesiog jis nėra toks svarbus.

Kiekvienas daiktas ikonoje turi savo atskirą, nepriklausomą perspektyvos tašką. Kiekvienas daiktas į tave žiūri asmeniškai. Kiekvienas yra svarbus atskirai. Ne tu žiūri į ikoną, bet ikona žiūri į tave.

3. Šviesa

Tie, kurie pavaizduoti ikonose, jau turi savyje Prisikėlusio Kristaus šviesą, jau yra šviesoje. Jie nėra apšviesti, bet patys yra šviesos šaltiniai. Šviesa yra jų viduje.

Šviesos šaltinis yra veidas, nes jis yra dėmesio centras, o veido centras yra žvilgsnis, kuris žiūri į mus, kontempliuoja mus ir visą dievišką erdvę, visą kūriniją. Renesanso paveiksle šviesa yra natūrali. Šventieji personažai apšviesti iš kurioje nors pusėje esančio šviesos šaltinio, kartais jie gali būti keli.

4. Spalva – simbolinė

Kristaus ir Marijos drabužiuose sutinkame pastovias spalvas – mėlyna (žydra) ir raudona (purpurinė), kurios, be paralelių simbolinių prasmų paprastai išreiškia dvi prigimtis, dievišką ir žmogišką.

AUKSAS – daugiau negu spalva, jis reiškia dieviškumą, nes nesikeičia – nerūdija, yra ilgaamžis. Jei auksas dedamas ikonų fone, jis pavaizduotus asmenis iškelia iš laiko ir vietos erdvės, patalpina į dievišką erdvę. Kai kuriais atvejais auksą gali pakeisti raudona spalva, nes ji taip pat simbolizuoja dieviškumą.

5. Nėra istorinio laiko – skirtingi įvykiai vyksta vienu metu, vienoje erdvėje.

6. **Gestai** – simboliniai (laimina arba priima laiminimą), sklindantys į erdvę.

- **Laiminimo gestai** ikonose gali būti kelių rūšių:

Graikiškame laiminime yra Jėzaus vardo raidės sudėtos iš pirštų.

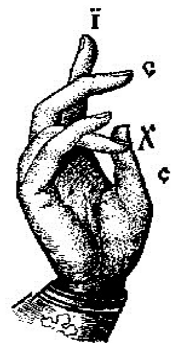
Lotyniškas laiminimas iš trijų ištiestų pirštų reiškia Švč. Trejybės paslaptį, o du užlenkti pirštai – Kristų, antrąjį Trejybės asmenį bei du Jėzaus pradus (žmogus ir Dievas).

Rytų laiminimas – du ištiesti pirštai, o trys sujungti taip pat reiškia Trejybę ir Kristų.

- **Kvietimas dialogui** arba pats dialogas - du truputį palenkti pirštai. Toks angelo gestas reiškia, kad jis netyli, bet kalba Marijai.

- **Nurodantys gestai** – pav. Marija rodo į kūdikėlį Jėzų, Jėzus rodo į knygą ir pan. Renesanso ir vėlesniame Europos mene gestai daugiau psichologiniai, buitiniai, atskleidžiantys veikėjų išgyvenimus, reakcijas, būsenas.

7. Vardas

Realistinis atvaizdas, net ir apibendrintas, fiksuoja tam tikro amžiaus žmogaus išvaizdą, tuo tarpu ikona siekia vaizduoti asmens pastovumą amžinybėje – prieš gimimą, nuo gimimo iki mirties ir po mirties. Laiko keičiamo žmogaus asmens pastovumą žymi Vardas – jis būtinai įrašomas šalia atvaizdo.

Parengta pagal Jolantos Klietkutės internetinėje svetainėje publikuotą medžiagą

<http://www.polia.info/ikona/index1.htm>

Joje nurodyti šaltiniai :© С. В. Алексеев "Зримая истина"

Šaltinis: [Православная книга России](#)

iš rusų kalbos vertė Jolanta Klietkutė

© "Ikonografijos skriptai", Kretinga, 1999 Medžiagą surinko ir dėstė br. Carlo Bertagnin ofm (čia pateikta medžiaga autoriaus neperžiūrėta) Iš italų kalbos vertė br. Paulius Vaineikis ofm

